

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Lauacrum concienzie omnibus sacerdotibus perutile

Jacobus <de Gruytrode>

[Leipzig], 1495

[Capitulum .xvj.] Responsio fratris ad fratrem valde [con]puncta

urn:nbn:de:hbz:466:1-30750

Responsio fratris ad fratrem valde concupiscens

Capitulum xvi.

Respondes mihi mi frater scribendo q̄ suffici-
enter tibi utiq; dixi. ut caritas mea fraterna pro-
posuit tibi que merito te ab huius mundi vanitate debere
retrahere ⁊ i amore dei sollicitare. Sed quonia maxim⁹ sis
potest et vltimus omnium hominum ⁊ asseris te deum tuum
omnipotentē sepiissime ad iram puocasse. Insuper innume-
rabilib⁹ peccatis graviter oneratu esse. sic q̄ ppria tua p̄sci-
ētia iudicet te cōtempnatū fore. Et ideo dicitis te nescire qd
facturus existas. aut quo a facie dei tui fugias. **R**espōdeo tē
bi o mi Germane et multum laudo tuam sic erga deum ac-
cusatōne. necnō tue eterne damnationis cognicōne. **T**er-
tū em̄ est q̄ dei misericordia superat omnē effusionē. Nam
sua te mi frater bōitas creauit. sua namq; misericordia cre-
atum ab originali peccato per baptismū te mūdauit. Sua
insup magna paciencia post istam emendationē baptismē
in alijs pctōrum ⁊ voluptatū sordib⁹ hactenus tollerauit
nutriuit et expauit. **I**nsup dñs dixit. **N**olo mortē pctōris.
sed magis ut **q**uertat ⁊ viuat. **E**t qd esset q̄ dixerat. nolo
mortē pctōris si te ad ihm clamātes ad infernū sepeliret. an
truderet ad infernū est nolo mortē pctōris. an hoc ē volo ut
quertat ⁊ viuat. **N**olo te ignorare mi frater qm̄ mlti scele-
rati. mlti luxurijis dediti. mlti cupiscencijs seculi signa-
ti bonitate ei⁹ ad indulgentiā puenerūt. **N**ō ergo abnegat
vni quod plurib⁹ stulit. **R**ecordare ergo cur de celo venit
ihesus crist⁹ deus ⁊ saluator noster. quid in mundo fecit ad
quid se morti tradidit. nō nisi ut pctōres saluaret. **Q**uis em̄
valet enarrare tantam caritatem qua pctōres dilexit. **A**u-
di **H**enricum de hasta in omelia de lancea domi sic dicen-
tem. **C**aritas quāta est vis tua. **Q**ue sola deum trahere
potuisti de celo ad terram. **Q** forte ē vinculū tuū quo et
de⁹ ligari potuit. **A**dduxisti nobis illum vinculis tuis allig-

gatium. Adduxisti illum sagittis tuis læcea et clavis vulnera-
rum. **V**caritas tu vulnerasti impassibilem. **L**igasti insupe-
rabilem. traxisti incomutabilem. et eternum fecisti mortua-
lem. **N**ec ille. **I**tez et audi sanctum **B**ernhardum quesitiue ad
saluatorem dicentem. **O** bone **I**hesu quid voluit tuus tan-
tus amor. vel quid cogitasti quod amara pati voluisti. quare
tibi propitius non fuisti. quod utique licuisset si tibi placuisset.
Respondit sibi dominus in spiritu dicens **A**moris magnitus-
do hoc me facere non permisit. caritas flamma in me tan-
tum excreuit quod in nullo mihi parcere volui nec potui. **N**ec
ille. **E**cce mi frater hec fecit caritas ut dura corda pectorum
et precipue amatorum mulierum quorum tu primus huc usque fu-
isti possit emollire et in amorem dei conuertere. **N**on ergo te
in eternum ulterius frangat aut inficiat mulierum pulchritu-
do. dulcis cum eis conuersatio. delectabilis earum aspectus
crebra munuscula earum et affectus. **N**emo enim inquit **J**e-
ro. inter serpentes et scorpiones securus ingreditur. **T**u ergo
Salomone non es sapientior. nec **D**avid sanctorum qui secundum cor
dei vir erat electus postquam enim ambulauit in cenaculo domus
sue. **B**ersabe captus est pedum nuditate. et adulterio iunxit ho-
miciuum. **S**amson fortior leone durior lapide. et qui vnus et
nudus mille persecutus est viros armatos. postea in dalide
capiebatur anplexibus. **S**ic tua dalida durit te multis animis
ligatum et captum. **M**ala enim herba mulier mala. **S**epe enim
altum scolasticum fecit fantasticum. **A**bundantem fecit men-
dicantem. **D**ominum superbum transmutauit in seruum. **Q**ue-
rit es obulum grossum et florenum. **N**on querit honores nec
cedit ad pudores. **B**iliguus mulier velud instabilis aer. **D**e-
cipit quod plures velud in nocte fures. **O** mi **G**ermane utinam
saperes et intelligeres ac nouissima pueres. **T**u scribis
mihi iterum super premissis verbis. **R**espondeo quomodo tu
um sareum cor et frigidum nimium mollificauit. ac in amorem dei
conuertit. **S**ic quod gelidum pectoris tui in aquas deuotiois per-

tas. conuerti In sup 7 magno seruore a me consiliuz desite-
ras. Quo prescripta tormetorum genera possis euadere.
ac pyssimū dominū nostrū Ihesuz cristū placare. q̄ seipm
p̄ter te exinanīuit. 7 formam serui accepit. quibus cōsilijs
te totis viribus in minimo et maximo. spontes acquiescere
Responso. Audi mi frater dominū. Iesum cristum quē
placare desideras. qui te tanq̄ ouem centesimā in deserto p̄-
ditam. i. in hoc mūdo criminoso ac damnoso multis annis
quesiuit. 7 tandem te per tuā magnam et veram p̄tricionē
et firmū positum emendatōnis tue. ut te habere asseris in-
uenit. ponēs te in humeros suos. quousqz omnes ciues ce-
lestis patrie dicēs ait. **C**ōgratulamini mihi. et vobisipi con-
gaudete. quōiam maius est vobis gaudium sup vno pec-
catore penitēciam agente. q̄ sup nonagintanouem iustis
qui nō indigent penitētia. **E**cce hic pleban⁹ peccator ma-
ximus est inuentus. qui perierat multis ānis se inuoluēdo
innumerabilib⁹ peccatis cū sua concubina. et sic mortuus
erat et multos auertit a via recta et iusta. p̄ suum malum
exemplum 7 criminosa vitam. **Q**uā cōcubinari⁹ fuit ma-
nifestus corā omni populo in maximum scandalum. **N**ic
cōuertit se ad me 7 ego conuertī me ad eum assumens ipm
in meā gratiam **H**unc ergo pyssimū dominū 7 deuz tuum
Iesum cristū. interroga. et tibi dabit responsum optimum
et cōsiliū dicēs illud. **M**ath. xvi. et **L**uce. ix. **S**i quis vult
venire post me abneget semetipsuz. **S**cōm. **E**t tollat crucē
suam. **T**ercium. **E**t sequat me. **Q**uibus tribus cōsilijs pre-
mittit hoc verbum. **S**i quis vult venire post me. p̄ qd̄ ver-
buz premissum datur intelligi q̄ in voluntate cuiuslibz ho-
minis est venire post eum in celestem patriā **E**t sic inuit
beat⁹ **A**ugu. his verbis. **Q**ui creauit te sine te. nō iustifica-
bit te sine te. **N**ō em̄ d⁹ azinis vult dare regnū celoz. q̄ co-
acti ad molēdinū deserūt saccos frumētōz **D**eo em̄ nō pla-
cēt suicia coacta. sed hilarē datorē. i. suitorē diligit d⁹ **E**t ē

hic sciendū q̄ in istis tribus consilijs ihesu cristi comprehenduntur tria essentialia totius religionis omnium ordinū. Nam homines carnales ⁊ seculares querunt suas delectationes. Sicut tu mi frater multis quesisti annis. Aut in superbia aut in luxuria aut in auaricia. Et si que plures tales sunt alie comprehendunt sub istis. Et hoc est quod beatus Johannes dicit in sua prima canonica ca. ij. Nolite diligere mundum. nec ea que in mundo sunt. Si enim quis diligit mundum non est caritas patris in eo. Quoniam omne quod est in mundo. aut est concupiscencia carnis. aut concupiscencia oculorum. aut superbia vite. Spirituales autem homines ut sunt viri religiosi contra istas delectationes mundi. quibus totus inficitur mundus. opponunt tria scuta. Contra luxuriam enim opponunt votum perpetue castitatis. Contra superbiam votum perfecte obedientie. Contra auariciam votum paupertatis voluntarie. Et ista tria vota siue consilia comprehendunt predictis verbis domini nostri ihesu christi videlicet. Si quis vult venire post me etc.

Est ergo primum consilium votum perfecte obedientie quod tangitur cum dicit. Abneget semetipsum. per quod homo efficitur frater sorori ⁊ mater christi. Math. xxij. Si quis fecerit voluntatem patris mei qui in celis est ipse meus frater soror ⁊ mater est. Nam in obedientia clauem regni celorum amisit ⁊ obedientia eam recuperavit. Et ideo Simoni petro. i. vero obedienti dictum est. Mat. xvi. Tibi dabo claves regni celorum. immo etiam similis efficitur christo. qui ad patrem dixit. Non quod ego volo. sed quod tu vis potest fieri voluntas tua. Et ideo christus ne perderet obedientiam maluit perdere vitam in exemplum. quia christus obediens fuit patri suo usque ad mortem. Secundum vero consilium est votum castitatis. quod tangit cum dicit. Et tollat crucem suam. quia cruciatio corporis est preseruatō castitatis. per quo voto siue consilio efficitur homo filius angelis. quia vita casta non est vita humana. sed angelica ut dicit. Iero. In carne vivere preter carnem non est humanum. sed angelicum. Sicut sanctus Ambrosius exaltat eam super angelicam vitam dicens. Maior est victoria

virginum q̄ angelorum. Angeli em̄ sine corpore viuūt. **S**z
 vere christi virgines in carne triumphant. **T**ercium cōsi-
 lium est. votum volūtate paupertatis. q̄ tangit in p̄dictis
 verbis cum dicitur. **E**t sequat̄ me. videlicet i volūtaria pau-
 ptate. qm̄ qui vult ad christū venire debet sicut christ⁹ am-
 bulare ⁊ ip̄e ambulare. **O** q̄ in magna paupertate christus i
 hunc mūdum venit. et cū multo maiori paupertate in hoc mū-
 do exiit. **D**um dixit. **A**ulpes foueas habēt. ⁊ volucres ce-
 li nidos. fili⁹ aut̄ homis nō habz vbi caput suum reclinet
 in turpissima videlicet morte sua. **P**er tale igit̄ votuz sit hō
 heres regnī celestis. **M**ath. v. **B**eati pauperes spū quoniā
 ip̄orum est regnuz celoz. **N**on regnum huius mūdi quod
 est transitoriū. quod datur diuitib⁹ tantum. **S**ed regnū ce-
 loz quod manet in eternum. **I**n quo est requies sine labo-
 re. vita sine morte. iuuetus sine senectute. gaudium sine me-
 rore ⁊ illoz omnin⁹ eternitas sine fine. **S**ed diceres mi fra-
 ter. **D**urus est sermo iste mēhi. **N**ō possum modo intrare re-
 ligionem. **R**espōdo tibi. **O** mi frater. audi nō me sed bea-
 tum **B**ernhardū dicentē. **R**espondēt nobis amatores hui⁹
 seculi cū eis penitentiā per ingressum religionis suatēmus.
Durū est sermo iste. quis potest eum capere. **S**ed
 errat vtiq̄. quoniā audituri sunt aliquādo verbum asper-
 rimuz durissimum sermonem et pessimam audicionem scz
Ite maledicti in ignem eternū. qui paratus est dyabulo ⁊
 angelis eius. **U**bi tunc cruciatus sustinebunt incolleabi-
 les ⁊ penas eternas. **N**os autem religiosi potius sustinem⁹
 hic virgā blande corrigentem. ne in futuro sentiam⁹ male-
 um crudeliter verberantem. **N**am observatiā regularis ē
 quoddā caminū. id est purgatoriu⁹. **I**n quo rubigo mlti-
 uz peccatoruz purgatur. ⁊ dei onipotētis ymago nostris
 animab⁹ reformaf. ⁊ tunc de somace sumpti i pallatio cele-
 stis regis coeq̄bimur āgelis. **M**artires. n. **Q**uis graua bie

nia rariē p̄pessi sunt supplicia. Quis em̄ nō poti⁹ truncati⁹
 ones capitis eligeret vt sic ad celū volaret. quā ml̄is ānis
 in obseruantiā regulari diuturna pati plura supplicia. Et
 sunt hec. **C**laustralis ielustio. **R**egularis districtio. **G**estium
 abiectō. **J**uge silētiū. **A**lienū imperium. **T**rebra ieiunia iu
 ges. **v**igilie. **q**uotidiana exercicia **C**onfessōis cōfusio. **P**e
 nitētie amaritudo. **L**ectionuz vigilantia. **C**astitas sincera
Publica corā fratrib⁹ increpatio. **C**orporis castigatō. **O**ra
 tio deuota. **P**rompta obediēcia. **P**aupertas voluntaria. ni
 hil omnino possidēre p̄rium. **N**ec omnia sunt carnis cruci
 amēta que indubitatē apud deum magnum obtinēt meri
 tū hic et in futuro seculo. **E**t precipue hec nouem sunt
 de quib⁹ nos religiosos gaudere oportz. **P**rimo indubitatē
 q̄ qui in seculo sunt habitātes purius viuimus. quiescim⁹
 securius. moriamur frequentius. cadimus rari⁹. resurgi
 m⁹ facili⁹. **I**ncedimus cauti⁹. morimur cōfidēci⁹. purga
 mur citi⁹. p̄remiamur copiosius. **E**cce nec oculus vidit. nec
 auris audiuit. nec in cor hominis ascendit. que preparauit de
 us diligentibus se. id est bonis sanctis et perfectis religiosis
Nota q̄ in peccato duo sunt considerāda. videlicet cul
 pa et pena. **C**ulpa dimittit̄ in cōfessione debite facta ab
 vno qui habet plenā potestātē eundē absoluerē ab omib⁹
 peccatis quātumcūqz magnis ⁊ censuris ecclesiasticis. **E**t
 est absolutus vt credit̄ ab omni culpa. **S**ed ad huc pena re
 manet q̄ cōfessio trāsmutauit in transitoriā. que prius fuit
 eterna. **E**t similiter eternā damnatōem in purgatoriū trāsi
 toriū. **I**n quo purgatorio est itē ignis ifernalis. nisi q̄ ibi
 est etern⁹. hic autē videlicet in purgatorio trāscori⁹. **I**n quo
 quādoqz contingit animā puniri ad centū annos. ⁊ ml̄to
 longius s̄m exigentiā p̄ctoruz hic tpe gratie cōmissoz. **S**ed
 firmiter credim⁹ s̄m oēs doctores catholicos. q̄ p̄fessio ap p
 bate religiōis cuiuscūqz ordinis sit secūdus baptism⁹. et de
 let homini omne purgatorium etiam si deberet ibi puniri.

vsqz ad mille ānos. Et in hoc p̄ certo fecit nobis deus ma-
gnam pietatē ac gratiā. qui non solum non vult mortem
p̄ctōris. i. eternā damnatōem. sed nec etiā vult purgatoriu
p̄ infinitis peccatis. Et ideo dedit nobis remediū ad tollē-
duz omne purgatoriu per sancte ⁊ approbare religiōis pro-
fessiōem. Et si talis etiā post professionē canonice factā vi-
ueret eātū ad duos aut tres dies adhuc deuenisset purgato-
riu mille annoꝝ ⁊ pluriū. **T**ūc mi frater in teipm redi. ⁊
vitam tuā p̄sidera. s̄m quot mihi vt supra habet̄ scripsisti.
videlicet q̄ tuam d̄alidam ad vigintitres annos possedi. Et
Et isto toto tēpore nō credo tibi dimissuz fuisse minimū pec-
catū etiā veniale. q̄ verā p̄ccatōez tali tpe nūq̄ habuisti. **T**
Secūdo cōsidera horribilē beati Augu. auctoritatē sup̄
allegatā videlicet mallem sustinere penam Cayphe. pilati
⁊ herodis q̄ sacerdotis indigne celebrantis scienter saltez
Si ergo toties tibi acquisisti penas p̄dictoruz triū damna-
torum q̄nocens diuina celebrasti. **S**i mi frater q̄ p̄funde te
in his vigintitribus annis in profunduz iserni dimeristi.
Et adhuc videt̄ tibi dura s̄uasio mea salutifera ad religio-
nis ingressum. **S**z crede mihi vtq̄ expro q̄ vita religiosa
quāto artior quātoqz molestior videt̄ ab ingressu. tātō io-
cūdiōz inuenit̄ in progressu. Delectaris em̄ iā in his in quī-
bus mūdi vanitas iocūdat̄. vt puta in visu muliez ⁊ in
amplexib⁹. in splendida veste ⁊ his similib⁹. ⁊ odius habes
claustralem inclusionē. regulare districtōez. vestiu abiectō-
nem ⁊c. vt supra **I**n quib⁹ vita religiosa decorat̄ ⁊ p̄serua-
tur **S**z crede mihi expro. q̄n tē p̄ suam mellifluaz gratiā
⁊ misericordiam hec carnis cruciamēta in te dissipabit ⁊ in sua-
uissimā dulcedinē tibi mutabit. **H**ui⁹ autē vite oblectamēta
ī quibus p̄hedolor longo tpe miserabiliter fluctuasti in mar-
imā tibi nauseā ac p̄trarietatē trāsmutabit. vt tūc audac-
ter dicere poteris eū p̄pheta. dñs sollicit⁹ est mei. **H**uius
rei capias notabile exēplum quod refert. **S**inec̄ cius in. iiii

parte speculi historiariū li. vii. **N**ā erat quidā presbiter hono-
 rabilis eccle. Lugdunēsis noīe Johānes. qui positum bo-
 nū accepit intrare cisterciensē ordinē in regularissimo mo-
 nasterio. Sed p̄ ep̄is successus tale positū mutauit. qui in
 h̄mōi boni positi recōpensaz visitare sancti Jacobi limia
 sibi elegit que ⁊ visitauit a quibus domū priū rediens exi-
 tinere fatigat⁹ in suo priō cubiculo obdormiuit. Cui chri-
 stus cū duob⁹ discipulis. scz Petro ⁊ Jacobo apparuit. Pe-
 tro autē librum vite tenente. Christus vt a periat ⁊ legat p̄ce-
 pit. Qui aureis scriptis litteris predestinatoꝝ cōtinebat no-
 mina. Et cū Petr⁹ plurib⁹ predestinatoꝝ nomibus lectis
 ad p̄dictum Johānem psbiterū venisset christ⁹ dixit. Tol-
 le tolle eū ac dele. qz ciuē meū se futurū intrādi sc̄taz religio-
 nem posuit ⁊ a bonoposito suo resiliit. Accedens autem
 sanct⁹ Jacobus apostol⁹ p̄ eo dominū orabat dicēs. Dñe
 dē⁹ meus est peregrinus ne deleas euz obsecro de vite libro
 Cui domin⁹ meus inquit nō peregrin⁹. sed celestis ciuita-
 tis ciuis esse debuit. Nōne maior est esse ciuē meū. q̄ esse
 peregrinū tuū. Cui iterū sc̄tus Jacob⁹ ait. piissime dñe fac
 ne deleat. et ego fideiubeo q̄ suū sc̄m positum exequatur
 Domin⁹ ait. Et quādo sc̄tus Jacob⁹ p̄ suo peregrino re-
 spōdēbit. Jacobus respondit. Infra spaciū quindēcim die-
 rum. Et ex post Johānes presbiter mox euigilauit ⁊ in ter-
 ra p̄stratus sancto Jacobo pro fideiussioe gratias egit cū
 lachrimis dicens. Beate Jacobe proisus faciaz quo p̄ me
 spopondisti. post fletum igit̄ magnum iterum obdormiuit
 ⁊ Christum ⁊ presatos apostolos iterum vidit ac Petrum
 ad Christi iussū ita de libro legente audiuit Aureulas
 aureas faciem⁹ tibi vermiculatas argēo. Qui iterū euig-
 ilās infra dies presatos mox monasteriū Bonuallis in-
 trauit ⁊ ibi tam sc̄tē vixit. vt abbate mortuo ab omib⁹ fra-
 trib⁹ eligitur. Et ex post valentine ecclesie antistes p̄ficitur
Ubi multis magnisq̄ miraculis in vita pariter et in morte

coruscavit. Et nunc mi frater hunc plebanum cōsidera. quō
eum deus gracia sua persudit melliflua. ⁊ sequere ei⁹ vestī
gia. ⁊ fortassis eandē graciā quā ⁊ iste iuenies apud domi
nuz. cum non sit acceptio personarum apud deum

S Pleban⁹ cōcubinari⁹ noluit fieri religiosus. **Ca. xvij**

O Germane ⁊ frater mi preamā de multa mihi bo
na ⁊ subtilia scribis de in gressu religionis. Sed se
cut tibi pri⁹ scripsi. Sic adhuc significo tibi. qz ad
religiōis ingressum non sum adhuc disposit⁹ nec
inclinat⁹. **T**ā sicut tibi cōstat tres sunt status sal
uandoz. videlicet incipientiū. p̄ficientiū et p̄fectoz. **N**ō ego
nō sum adhuc in primo statu. s. incipientiū. sed heu in status
peccatorū et per consequens damnatorum. **Q**ua in re in
tendo primo incipere. et meā scilicet cōcubinam cū suis ge
nitivis a me recicere. Et et ipsa in certo loco peniteat ex parte
vna. **E**t ego in parte altera cum ouibus meis intendo ma
nere. quibus exēplum in aluz longo prebui tempore. **I**nci
piam igit coram eis penitere. **E**t ab ista cōcubina. et omni
bus alijs mulierib⁹ ac ceteris vicijs inquātū mihi de⁹ grāz
rederit. ⁊ fragilitas humana permittit abstinere. ⁊ sanctam
vitā in omni castitate ⁊ ceteris bonis operibus ducere. et sic
cupio me ad primū statū saluandoz. videlicet incipientium
ponere. **E**t sic proficiendo de die in diem vsqz ad status per
fectozū ascendere. **T**am christus in euangelio dixit. **V**ade ⁊
vende que habes. ⁊ sequere me videlicet ad sancte religiōis
ingressum. ⁊ hoc si vis esse p̄fect⁹. **M**odo nō solū ad regnū
celozū veniunt p̄fecti. sed etiā de statu incipientiū ⁊ p̄ficien
tiū heredes celi sunt regni. **N**ō em̄ x̄ps dixit. **S**i vis vitā in
gredi. intra religionē ⁊ scēam obseruatiā. **S**z dixit. **S**i vis
vitā ingredi serua mādata. que ego intēdo seruare etiā in
seclō ⁊ p̄lo meo fructuoso posse di x̄bo ⁊ bono exēplo. ⁊ me
i tiore ⁊ omni custodia mādatoz dei obseruare. doce mi fra
ter in quib⁹ opib⁹ possim deo in tali statu summe placere ⁊